

הלכות שבת סימן שסג

שעור קורה להיות נחשבים קורה, אם אינם גבוהים מפתלי המבוי שלשה ואין בנטינתן שלשה (פו) כשרה, שאנו רואים כאלו הם על פתלי המבוי וכאלו הקורה נוצעת במבוי, ואם יש בגובהן או בנטינתן שלשה (פז) פסולה: כו הא דמבוי נטר בלחי או קורה, ד'נזקא (פח) כשאינו נמוך פחות מעשרה טפחים (פט) *מרתחים, כ'לא יהא רחבו (צ) יותר מעשר אמות (צא) מצמצמות, ל'שיהא (צב) ארכו ארבע אמות מרנחות או יותר, אבל אם חסר אחד מכל אלו אין לו תפנה (צג) *אלא בצורת-פתח. מ'אם היה (צד) בגובה חללו יותר מעשרים אמה מצמצמות (צה) *אינו נטר בקורה, *אבל נטר הוא *בלחי, ואם רוצה להכשירו בקורה, צריך שיעשה בה ציור וכיור (פרוש, ציור אחד בפתח מן הסוד) או על שמי קורה, שעל ידי כך הכל מסתכלים בה. ואם היה גבוה יותר מעשרים ובנה בגין פחת הקורה (צו) למעטו מעשרים, די (צי) *בבגן רחב

י שם בנטינת ה' כ משנה ריש ערויבין ל שם בנטינת ג' מ משנה ריש ערויבין וקבא שם בנטינת ג' ב מיר' יוסף, וכן כתב טב המגיד פרק יו עין שם בנטינת ג' וכתב דימי והפחדש רבנו יהונתן ע שם בנטינת ד' וכתב יוסף, הרי"ף והרא"ש ונב"ם בפרק יו

באר הלכה

משנה ברויה

במה שהקורה עצמה קצרה, דהלא היתדות עצמן נחשבין קקורה: (פו) כשרה וכו'. דכמה שאין גבוהים היתדות מפתלי המבוי שלשה טפחים אמרין 'חבט רמי', והינו כאלו הקורה נחבט ונשפל אצל הפתלים, ואף שעדין קצר היא - כינו שאין בנטינתן של היתדות שלשה ואם-כן הקורה אינה רחוקה שלשה טפחים מהפתלים, אמרין לכווד⁶⁹: (פז) פסולה. דכשעור שלשה לא אמרין 'חבט' (מ) קקורה ולא לכווד: כו (פח) כשאינו נמוך. ורוצה לומר, שאם הקרקע שבמבוי אינו נמוך (נט) מבפנים נגד הפתלים שעור עשרה טפחים, נחשב כאלו אין למבוי מחיצות, דאין מחיצה פחותה מעשרה: (פט) *מרתחים, ובסיפא מצמצמות, דאזלינן להחמיר בכל מקום לענין זה⁷⁰. וישעור מרתחים יותר על מצמצמות הוא (פ) תצי אצבע לאמה⁷¹: (צ) יותר מעשר. דאם הוא (סא) יותר מעשר אין עליו שם פתח ולא מהני לזה לחי וקורה: (צא) מצמצמות. ורוצה לומר, שמודיין לכל אמה את הששה טפחים מצמצמות, וכן בסיפא לענין ארך המבוי דבעינן ארבע אמות מרנחות, נמי הכי הוא דמודיין טפחיו מרתחים, ואם-כן יתוסף על ארבע אמות שני אצבעות, וכנ"ל: (צב) ארכו ארבע אמות וכו'. דהפחות משעור זה לא חשובה כמבוי אלא כחצר: (צג) אלא בצורת-פתח. הינו, דאפלו היה נמוך פחות מעשרה טפחים גם-כן מהני צורת-הפתח, וכן ברוב מעשר אמות או שלא היה ארכו ארבע אמות. אבל הרבה (סג) אחרונים הסכימו לדינא, דאם היה חלל המבוי נמוך פחות מעשרה טפחים לא מהני צורת-הפתח, דאפלו מחיצה לא מהני כל שאינו גבוה עשרה וכל-ישפן צורת-הפתח בעלמא, אכן אם חלל המבוי היה גבוה עשרה טפחים ורק במקום פתח המבוי היה נמוך מעשרה⁷², בזה מהני צורת-הפתח, והוא שהיה עשוי כפיו, דהינו שהיו הקנים גבוהין עשרה טפחים [הגר"א⁷³]. ודע עוד, דאם לא היה ארכו ארבע אמות, דעת (סג) כמה פוסקים דדינו כחצר, ועל-כן נטר גם-כן בפס ארבעה מצד אחד או שני פסין של משהיין משני הצדדין, וכן סתם המספר לקמן בסעיף לב, והמספר שכתב 'אלא בצורת-הפתח' (סה) לאו ד'נזקא נקט: (צד) בגובה חללו וכו'. אבל אם גבה חללה של המבוי עד הקורה אינו אלא עשרים מצמצמות, אף-על-פי שהקורה היא למעלה מעשרים, מעשרים אין הכר, דלא שלטא בה עינא, אבל לחי שהוא סמוך את הקורה גופא ולהניחה בתוך חלל המבוי על יתדות היוצאים

מבחוץ למבוי ופסול, וכנ"ל בסעיף די: * מרתחים. עין במשנה ברורה דאזלינן לחמרא. ואף שהוא מלתא ודבין ונהי לנו למיזל בספקו לזלא, מכל מקום לא מקרי ספק, דהוי מחמת חסרון ודעה [ותו'ש⁷⁴], אף אם נצטרף לזה עוד ספק אפשר דיש להקל [פמ"ג], ולפלא שלא הכירו האחרונים כול דברי הרשב"א בעבודת-הקדש ודעתו לענין מבוי מודדין תמיד מצמצמות, עין שם: * אלא בצורת-הפתח. וזה באלה רבה הביא דברכתו יותר מעשר מהני בשעושה פס ארבעה או שני פסין של משהיין כמו בחצר, והביא מקור לזה מהרשב"א, ועין בבית-מאיר ששמה על זה, דהא גם בחצר גופא לא מהני זה שפחתו יותר מעשר, כמבאר לעיל בסעיף ב, וגם בעבודת-הקדש גופא כתב פן, ועל-כרחי דמה שכתב בשער א אות ד: היה המבוי חסר מכל אלה וכו' אלא בפס ארבעה וכו', אינו קאי על רחב יותר מעשר: * אינו נטר בקורה. הינו אפלו רחבה ארבעה, ואם רחבה ארבעה ובריאה לקבל מצויקה, מתרה, ולא משום מה, אלא שפי המתנה יורד וסותם כל שאין פתח המבוי יותר מעשר⁷⁵. עוד נראה, שאם היתה רחבה שבעה אף-על-פי שאינה בריאה קורה, שכל שרחבה שבעה העין שולטת בו [עבודת-הקדש, והובא באלה רבה. והנה בפרמגדים רצה להגיה 'משבעה' לארבעה], ופלא הוא, דארבעה לא מהני, כמו שכתב ברש דבריו, וסבב הנהגתו, שהיה קשה לו מאי גרסינא דשבעה, אמנם דעת אשר זכינו שצא לאור חדושי רשב"א על ערויבין, שם כתב בדה ג טעם נכון על זה, עין שם]. ודע עוד, דמה שאמר אינו נטר בקורה, הינו אם רוצה להניחו למעלה על הפתלים כפי הנגיל, ונקצאת הקורה למעלה מעשרים, אבל אם רוצה להניחו בחלל המבוי יש לו תפנה גם בקורה, שיענין יתדות בשני חתלי המבוי למטה מעשרים מזה ומזה ויניח עליהם הקורה, ומה שכתב בסעיף די צריך שיענינה על חתלי המבוי, בלא פוסקי שלא וליקנה מבחוץ, ודקמסיים שם, אבל אין צריך שתהיה על הפתלים ד'נזקא, וכן מוכח ברש ערויבין ברש"י דבור הפתחיל 'מעט' ישפיל, וכן הוא ברבנו חננאל ובר"ף והרשב"א ברש עבודת-הקדש והרשב"א שם [ואף דפרש שם עוד, דמעוט חלל מה שאמר בנטינת דף ד מעוט ב'דימעט החלל על-ידי הנטינת הקרקע, אבל גם הוא מודה 'דימעט' כולל גם השפלת הקורה פרוש רש"י שם, עין שם], כלם כתבו דיוכול להשפיל הקורה שהיה מנה ממחלה על גבה חתלי המבוי שהיה למעלה מעשרים ולהניחו בחלל המבוי בתוך עשרים: * אבל נטר הוא וכו'. וכל-ישפן דנטר בצורת-הפתח, ואפלו אם היה אותו הפתח גם רחב יותר [מ"י] דלחי לא מהני לזה, צורת-הפתח מהני [ותו"ש כשם התוספות]: * בלחי. ובספר בית-מאיר מפקפק מאד על דין זה, ודעתו ששטחיות לשאנ דהרמב"ם [הטור], דקשם שוקנה לא מהני לזה הוא הדין דלחי לא מהני, עין שם טעמו: * בבגן רחב טפח. עין במשנה ברורה דהוא הדין עפר, פן כתב הסגן אברכה, והוא כפי מה שהסכים בבית-יוסף, עין שם, ופשט שראיתו מספק דמהני למעטו בעפר. ולענין דעמי אין ראהי מכתרת

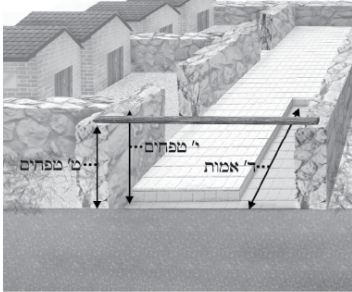
שער הציור

(מ) ואף-על-גב דבקיור טפח אמרין בעלמא 'חבט רמי' אפלו גבוה פמה, שאני הכא דבעינן קורה על-גבי מבוי וביתר משלשה לא הוי הכר [ותוספות]: (נט) ואפלו אם חוץ למבוי סביב המבוי המחיצות של המבוי גבוהין עשרה טפחים, אף תוף המבוי דהינו קרקעו של המבוי גבוה יותר מרשות-הרבים⁷⁶ ועל-ידי זה אין תוף המחיצה גבוה עשרה⁷⁷ [אבן העזר]: (ס) וימנה תחלק לטפחים [פן כתב הלכות-שבת]: (סא) הינו פתחו של המבוי, דלענין תוף המבוי אין נפקא-מנה בזה: (סב) אבן-העזר והגר"א ותוספת-שבת, וכדעת המגיד משנה בשם הרשב"א: (סג) הרמב"ם והרשב"א בעבודת-הקדש באת ד, וכתבא האלהי רבה ונהגות אשר"י והובא בהגור"א: (סד) ורמזו הגר"א: (סה) פן מוכח מהגר"א בסעיף לב, ועיין זה כתב הסגן אברכה: ויבנוך פחות מעשרה טפחים בודאי לא מהני אפלו פס ארבעה, דאפלו בחצר לא מהני תקון זה [פמ"ג]:

הַלְבוֹת שֶׁת סִימָן שֵׁם

ביאורים ומוספים

ובהמשך דבריו שם (ס"ק עא) הוסיף, שאפילו אם חקק סמוך לפתח המבוי על פני כל רוחבו ואחר כך השלים באורכו עד ד' אמות ברוחב ד' טפחים כזה אינו יכול להתיר את המבוי על ידי לחי וקורה, כיון שלענין לחי וקורה צריך שיהיו למבוי כתלים בגובה י' טפחים בכל אורך הד' אמות הסמוכות לפתח. אמנם, במבוי שהוא רחב סמוך לפתחו ובתוכו הוא

נעשה צר על ידי המחיצות שבצדדים עד שנשאר ברוחבו רק ד' טפחים, מועיל לחי וקורה, כיון שהמחיצות הן סמוך למבוי בכל אורך הד' אמות.

[משנ"ב שם]

אם התפסק בין התקיקה ובין הפתלים הוא רק פחות משלשה טפחים, יש לומר דמקנה ⁸⁴.

⁸⁴ ובטעם הדבר כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק א, וסי' תרלב א"א ס"ק ה), שאפשר לומר במקרה זה דין לבד בשתי דרכים: א. שעל ידי לבד נחשב שהחקק מגיע עד הכותל, והיינו דוקא אם נאמר דין לבד גם כשיש דבר ממשי שמפסיק, שהרי כאן הקרקע שבצידי החקק מפסיקה בין החקק לכותל. ב. שעל ידי לבד נחשב שהכתלים מתקרבים לחקק, ובדרך זו הרי אין כאן דבר ממשי שמפסיק ומונע מלדון דין לבד.

והמשנ"ב לקמן (סי' תרכ"ו ס"ק יז, ובשעה"צ סי' תרלב ס"ק יב) פסק שאין אומרים דין לבד כשיש הפסק דבר ממשי, ולפי דבריו צריך לפרש שמה שאומרים במבוי שלפנינו דין לבד היינו על ידי קירוב הדופן לחקק, וכן כתב לקמן (סי' תרל"ג ס"ק כט) שעל ידי לבד הכתלים מתקרבים אל החקק.

[משנ"ב ס"ק ק]

דיכונן ודיכולין לערב יחד דרך הפתחים, נחשבו כחצר אחת ⁸⁵.
⁸⁵ ואם אין ביניהן פתחים אלא חלונות, כתב הרע"א (הגהות שו"ע) שלכל הדעות הן נחשבות כשתי חצרות, אף שבני שתי החצרות יכולים לערב ביניהם דרך החלונות.

[משנ"ב שם]

והוא הדין בבתים הפתוחים זה לזה ⁸⁶.

⁸⁶ ואם הבתים שבחצר הם זה לזה לפנים מזה כזה , אם יציאת בני הבית הפנימי לחצר היא דרך הבית החיצון, הבית החיצון נחשב כבית שער של הבית הפנימי ואין דינו כבית כלל, וכמו שפסק השו"ע לקמן (סי' שע"ז ס"ז) ומקורו מדברי התוס' (עירובין ע"ד, ב ד"ה הוה).

[שו"ע סכ"ו]

ואם היה גבוה יותר מעשרים וינה בגין תחת הקורה למעט מעשרים, די בכנין רחב טפח קרחב הקורה ⁸⁰.

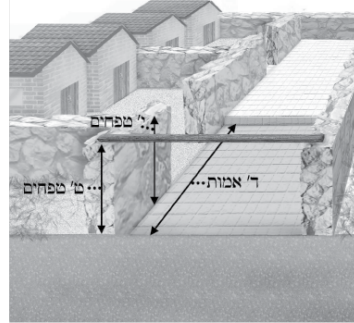
(80) כזה

[שו"ע שם]

אבל אם אינו גבוה עשרה וחוקק בו להשלימו לעשרה, צריך לחקק ארבע אמות לתוך המבוי על-פניו כל רחבו ⁸¹.

(81) כזה

[משנ"ב ס"ק ק]

ואם חקק בפתח מזה, צריך דוקא פס ארבעה או שני פסין שני משוהין כדין חצר ⁸².

⁸² מבואר מדבריו, שאם חקק לתוך המבוי פחות מד' אמות יש לו דין חצר. אמנם החו"א (ארו"ח סי' סה ס"ק נט) כתב שיש לו דין מבוי, אלא שאין מועיל לחי להתירו, וכמו כן גם פס ד' או ב' פסין אינם מועילים, כיון שלא תיקנו חז"ל תיקנו פס למבוי. וסיים שם, שאפשר להתירו על ידי 'צורת הפתח' או 'עומד מרובה'.

[משנ"ב ס"ק קא]

ובאין כתלים להמבוי דמי ⁸³.

⁸³ ואף שכתלים אלו גודרים את המבוי, מ"מ אי אפשר להניח עליהם את הקורה. ובטעם הדבר כתב החו"א (ארו"ח סי' סה ס"ק סו), שצריך להניח את הקורה על כתלים שעשויים במבוי עצמו, וכאן רק מקום החקק שגובה עשרה טפחים נחשב למבוי, אבל המקום שבצדדים שאינו גבוה עשרה טפחים הוא רק חורי רשות היחיד. והיינו באופן שהמבוי מקורה סמוך לפתחו, וכמו שכתב החו"א (שם ס"ק נז), ובה בצורת הפתח מועיל ובקורה לא מועיל, וכן כתב בשו"ת הלכות (סי' א), אבל באינו מקורה אין הצדדים נחשבים חורי רשות היחיד, וכמו שכתב החו"א (שם ס"ק סב).
ודין זה הוא גם בלחי, שגם אותו צריך להעמיד סמוך לכותל המבוי, אלא שאם רוצה להעמיד לחי די לו אם יחוקק בשיעור ד' טפחים בצד אחד של המבוי, ויניח שם את הלחי.

הלכות שפת סימן שסג

באר הגולה רכג

טפח (צה) קרחב הקורה⁸⁰; אָבֵל אִם אֵינּוּ גְבוּהַ עֲשֵׂהָ וְחֹזֵק בּוּ לְהַשְׁלִימוּ לְעֲשֵׂהָ, (צט) צָרִיף לְחַק אַרְבַּע אַמּוֹת (ק) לְתוֹךְ הַמְּבוּי (קא) עַל־פְּנֵי כָּל רַחְבּוֹ⁸¹. *אֵינּוּ מְבוּי נִתְּרַ בְּלַחֵי אוֹ קוֹרֶה עַד שִׁיְהִי פְתוּחִים לְתוֹכוֹ (קב) *שְׁנֵי חֲצוֹת *וְלִכְלֵל חֲצֵי קִשְׁנֵי בְּתִים (וּאִפְלוּ כָּל הַחֲצוֹת פְּתוּחוֹת זוֹ לְזוֹ) (הרא"ש ומרדכי והטור), (קג) וְיֵשׁ חוֹלְקִים בְּזוֹ (כ"י בשם הר"ף והרמב"ם), ש' וְשִׁילָא יְהֵא בְּכָל פֶּתַח מְאֹלוּ פְּחוֹת מְאֻרְבָּעָה טַפְחִים, וְשִׁיְהִי דְיוֹרִים אוֹכְלִים בְּכָל בֵּית, שְׁמִקּוּם הַפֶּתַח גּוֹרָם; וְאִפְלוּ הֵיחָד הַפֶּתַח לְאֵב וְהַשְׁנֵי לְבָן, אֶף־עַל־פִּי שְׁהֵבן מִקְּבֵל פָּרָס מְשֻׁלְּחַן אֲבוּי (קד) וְאוֹבֵל בְּבֵיתוֹ, הָרִי הֵם גְּדוּזִים מְשֻׁנָּם; *וְאִפְלוּ צִדּוֹ אֶחָד אֵינּוּ־הַדְּרִי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מִהֵנָּה. עוֹד צָרִיף, (קה) שִׁיְהֵא אֶרְכוֹ (קו) יוֹתֵר עַל רַחְבוֹ; וְאִם חֲסַר (קז) אֶחָד מְאֹלוּ, (קח) גֵּאֵינּוּ נִתְּרַ אֲלָא בְּפֶס אַרְבָּעָה אוֹ שְׁנֵי פְסִין שְׁנֵי מְשֻׁהוּיִין (קט) אוֹ צוּרַת־פֶּתַח: הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּנֻהַגִּין הַאֵינָא לְחֻמְנָן (קי) כָּל הַמְּבוּאוֹת בְּצוּרַת־הַפֶּתַח, (קיא) דְּכָל הַמְּבוּאוֹת שְׁלֵנוּ יֵשׁ לָהֶם דִּין חֲצוֹת (ת"י סימן ער). [*] וְהַמְּנַהֵג הַפְּשוּט בְּמִדְּוֹת אֵלוּ וְנִפְשָׁטָא אֶל הָרִאשׁ וְנִתְּחַלּוּ מוֹטוּי בְּפֶרֶק ב' מִהַלְכוֹת עִירוֹבִין מִפְּסַקְנָה הַגְּמָרָא עִיד ב' שֵׁם י"ב ג' שֵׁם בְּפֶרֶשׁ נִשְׂי'

שערי תשובה

רחוק ג"ט מן החלל הפרצה לא מהני משום לחי ואין כאן הפסד, ע"ש: [*] והמנהג הפשוט כו'. וענין בכבוד השור דף קיג דאיתן קנים של צה"פ צריך שלא יהיו רחוקים מן הפתל ג"ט וגם אין להנמיך הקנים מהקציע ג"ט, וכן יש להחמיר שלא להצמיד הקנים אחורי הפתל, שאין הקנים נראים מופנים תוך הפתל או נגד אורי המבוי כמ"ש בש"ע

משנה ברורה

עפר לשעור זה; וצריך לנהר לשנודם ברגלים שלא יתמעט מבעבור ברחבו, והוא הדין לענין גבוה שלא יתמעט ויהיה יותר מעשרים: (צח) קרחב הקורה. דשעורו טפח, וכנ"ל בסעף יז. והשעם דמהני רחב טפח, דהא קומא לן מטר להשתמש פתח הקורה, והעומד על אותו מקום יוכל לראות את הקורה, (סו) דהא על אותו המקום אינו גבוה יותר מעשרים ואית בה משום הפרא: (צט) צריך לחק ארבע אמות. והא דלעיל סגי בטפח, שאני הלא דבקפחות מעשה טפחים לא מקרי דפן כלל וצריך לשונה דפן, ולכך צריך דוקא כשעור משך המבוי דהוא ארבע אמות, וכנ"ל בריש הסעף, אכל התם מקרי דפן אלא שהוא גבוה יותר מעשרים אמות, ולהכי סגי בטפח כשעור רחב הקורה [רש"י]: (ק) לתוך המבוי. ואם חקק בפחות מזה, צריך דוקא פס ארבעה

או שני פסין שני משהויין דין חצרות, וכן סוף דבור המתחיל 'אלא' [סע"ק צג]: (קא) על-פני כל רחבו. דאם ישאר הפסק בין החקיקה ובין הפתלים לא יוכלו הפתלים להצטרף להן, וכאין פתלים להמבוי דמי⁸²; אכן אם הפסק בין החקיקה ובין הפתלים הוא רק פחות משלשה טפחים, יש לומר דמהני⁸³ [פמ"ג]: (קב) שני חצרות. השעם בזה, (סס) משום דהא דהתירו במבוי בלחי וקורה, מחמת דיש בו רבוי דיורין ואין משתמשין בו בהצנע כל-כף לפיכך סגי בתקון בזה, מה שאין כן בחצר, שאין מצוי בו דיורין כל-כף, משתמשין בו בהצנע ספי, לכך צריך להכשר ספי, שני פסין או פס ארבעה טפחים; ולכך הכי נמי במבוי שאין בו שני חצרות פתוחין, דיוריתן מועטין ועושיין בו תשמישי הצנע, ולכן לא סגי בלחי וקורה: (קג) ויש חולקין. דכיון דיכולין לערב יחד דרך הפתחים, נחשבו כחצר אחת⁸⁴, (סט) והוא הדין בקתים הפתוחים זה לזה⁸⁵. (ע) וכתבו האחרונים, דכיון שהיא מלתא דרנבן נקטינן לקלא: (קד) וְאוֹבֵל בְּבֵיתוֹ. לאפוקי אם דרך אכילתו (עט) בבית האב: (קה) שִׁיְהֵא אֶרְכוֹ וכו'. שכן (עב) דרך המבוי להיות: (קו) יתר על רחבו. אפלו (עג) משהויין מקרי (עד) דרך בנייתו למבוי, ומה שאינו דרך בנייתו מקרי רחבו⁸⁶; דאם רחבו קרבו הוי לה פתחו, ויכדלקמה: (קז) אֶחָד מְאֹלוּ. שכן על כל מה שמבאר כאן מן 'אין מבוי נטר' וכו', וכן הדין (עט) לענין שפלא הנה ארף המבוי ארבע אמות: (קח) אֵינּוּ נִתְּרַ וכו'. דדינו כחצר, ועל-פן צריך לזה פס ארבעה טפחים וכו', וכדלעיל בסעף ב: (קט) או צורת-פתח. וזה מהני (עו) אפלו ברחב מעשר, וכדלעיל בסעף ב: (קי) כָּל הַמְּבוּאוֹת וכו'. בין (עו) סתום מצד אחד בין מפלש משני הצדדין, בין רחב עד עשר אמות בין יותר מעשר אמות: (קיא) דְּכָל הַמְּבוּאוֹת שְׁלֵנוּ וכו'. הנהו משום דבמבואותינו (עט) אין בתים וחצרות פתוחות לתוכנו⁸⁷, ולכן אין נטר בלחי וקורה כדין הטר מבוי. ואף דבבית סגי בשני לחיים משני הצדדין, בט"ו משמע להניא דאף במבוי (עט) מכל מקום משום דלפעמים המבוי מפלש משני צדדין, ואן בנדא צריך להחמיר בו שיצטרף צורת-הפתח אף באין בתים וחצרות פתוחות לתוכו מחמת שבראשה פתוח לרשות-הרבים או לכרמלית, או שלפעמים רחב יותר מעשר, דבזה אפלו בחצר צריך מדינא צורת-הפתח וכנ"ל בסעף ב, לכן הנהיגו תמיד לעשות צורת-הפתח⁸⁸. והנה לצד השני של מבוי אם אין רחב יותר מעשר אמות,

שער הציור

(ס) מגן-אברכה. (סז) גמרא: (סח) בית-יוסף בשם רשב"א: (סט) מגן-אברכה: (ע) בית ואלנה רבה: (עא) אף שהוא רחב, דאכילה גורם ולא מקום לנה: (עב) לבוש: (עג) גמרא: (עד) רחב המגיד בשם הרשב"א: (עה) מבוא בסעף לב: (עו) ובהו מישב קשית הגאון רבי עקיבא איגרי, עין שם⁸⁹: (עז) אף דמגן-אברכה משמע דאין להחמיר רק במבוי מפלש ולא בסתום, רבו סגי בשני לחיים משני הצדדין, בט"ו משמע להניא דאף במבוי סתום מצד אחד המנהג דוקא בצורת-הפתח, וכן פתח בשלחן-עצרישטיים וכן משמע בדרכי-משה, וכן הסכים בספר בית-מאיר, ע"ש ובהג"ח, ובדעת יש לפרש גם דעת מגן-אברכה פן: (עט) עלת-שבת ומגן-אברכה וש"א. ואף דבבית חיקא שארבו יתר על רחבו קומא לן בסעף שאמר זה ונתר בלחי וקורה אף שאין חצרות פתוחות לתוכו, זהו דוקא בחצר שאינה קרוב לרשות-הרבים כי הוא פתוח למבוי, מה שאין כן במבוי שהוא קרוב לרשות-הרבים או לבקמלית חמיר טפי [ע"ש]: (עט) כן מוכח מהש"ז וכן הוכיח בספר בית-מאיר, עין שם:

מילואים

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁסָג

המשך מעמוד הקודם

[ביה"ל ד"ה אינו נתח]

פל ש'אין פתח הקבוי יתר מעשור⁷⁹).

(79) דבריו אלו ש'פי תקרה' אינו מתעיל ביותר מעשר אמות, כתב עליהם החזו"א (א"ח סי' עט ס"ק א) שהם העתקת דברי הרשב"א שסובר כן, אבל להלכה אומרים 'פי תקרה' אף ביותר מעשר אמות. וכן פסק הש"ע לעיל (סי' שסא ס"ב).

כשיעור, ומתעיל בו לחי להתירו. אבל לפי הצד שדין מרווחות ומצומצמות הוא תקנת חז"ל מעיקר הדין, שבכל מקום שהוא לחומרא השיעור במצומצמות ובמקום שהוא לקולא השיעור במרווחות, אם כן גם במבוי זה צריך שיהא אורכו ד' אמות מרווחות וגובהו י' טפחים מרווחים כדי להתירו בלחי.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁסָג

המשך מעמוד רכג

(88) ואם יש למבוי שני פתחים, אחד באורכו והאחר ברוחבו, כתב החזו"א (א"ח סי' סה ס"ק ג) שצורת המבוי נקבעת לפי הפתח שדרכו משתמשים יותר.

[שעה"צ ס"ק עו]

וכנה מ'שכב קשית הגאון רבי עקיבא איגרי, עין שם⁸⁹.

(89) שהקשה, שהרי כדי לעשות צורת הפתח צריך להעמיד קנה מכאן וקנה מכאן, ואם כן מועיל כבר מדין ב' פסין משהו שמועילים בחצר, ולמה צריך להוסיף קנה על גביהם למשקוף, ועל זה תירץ המשנ"ב שבאופן שהמבוי רחב יותר מעשר אמות אין ב' פסים מועילים להתירו, ולכן צריך לעשות בפתחו צורת הפתח.

[משנ"ב ס"ק קיא]

מ'שום ד'במבואותינו אין פתחים ופתוחות לתוכו⁹⁰.

(90) ואם יש שתי חצרות ולכל חצר פתחים שני בתים, כתב החז"ל אדם (כלל עא סי' ג) שבעיר וילנא יש בתים וחצרות שפתוחים למבוי, ולכן יש למבואות שם דין מבוי. מאידך, דעת החזו"א (א"ח סי' סה ס"ק נב, וסי' צ ס"ק ג) שבזמנינו אפילו אם הבתים פתוחים לחצר אין לחצר דיני חצר, כיון שכדי שיהיה לה דין חצר צריך שישתמשו בה בתשמישי בית כגון בישול אפיה וכביסה כמו בזמן חז"ל, ובזמנינו הרי אין דרך להשתמש בחצרות לתשמישי דירה, ולכן גם אם חצרות אלו פתוחות למבוי לא נחשב שחצרות פתוחות לתוכו, ואין המבוי נותר בלחי וקורה.

[משנ"ב שם]

ל'כן הנהיגו תמיד ל'עשות צורת הפתח⁹¹.

(91) ולענין חצר האם גם בה צריך לעשות צורת הפתח מצד המנהג, כתב השו"ת הלכות (סי' שסד ס"ח) שצריך לעשות צורת הפתח משני ראשיה, וצ"ח שמקור הדבר הוא בביה"ל לקמן (סי' שסד ס"ג ד"ה דינו ד"ה ואם).

[ביה"ל ד"ה ולכל]

ז'כל בית אין פתח מא'רבע אמות [א"ר בשם עבדו"ק]⁹².

(92) ולא נתבאר ברשב"א מה שיעור החצר. אמנם החזו"א (א"ח סי' סה ס"ק יז, וסי' קי ס"ק יט ד"ה הצירוף) כתב, שסמוך לכל בית צריך שתהיה חצר המשמשת אותו בשיעור ד' על ד' אמות, ולא מסתבר שאם גודל החצר הוא רק ד' על ד' אמות שיהא די בכך לשני בתים, וכמו שמשמע בגמרא (ב"ב יא, א). וסיים, שדבר זה אינו מוכרע.

ואם לבית הפנימי יש פתח אחר לרשות הרבים שלא דרך החצר, ודרך בני הבית לצאת דרכו, כתבו התוס' (שם) ג' שיטות בדבר: א. שגם באופן זה אין נחשב שיש בחצר שני בתים הפתוחים לתוכה, בין אם יש פתח ביניהם שאז הם נחשבים כבית אחד, ובין כשפתוחים זה לזה על ידי חלונות, ואפילו עירבו ביניהם. ב. שאם יש פתח ביניהם ועירבו הריהם נחשבים לשני בתים, ואם הם פתוחים זה לזה על ידי חלון, אינם נחשבים לשני בתים ואפילו עירבו ביניהם. ג. דעת ר"ת, שאפילו אם הם פתוחים זה לזה על ידי חלון, אם עירבו ביניהם נחשב שיש בחצר שני בתים.

עוד מבואר בתוס', שכדי שיחשב שיש במבוי חצרות, צריך שהחצרות יהיו פתוחות למבוי על ידי פתח ולא די בחלון.

וכתב החזו"א (א"ח סי' קי ס"ק יט ד"ה הצירוף), שבית שיש בו שני חדרים שכל אחד יש בו ד' על ד' אמות [ואוכלים בכל חדר בפני עצמו], וחדר אחד פתוח לחצר, והחדר האחר פתוח לחדר הראשון, הריהם נחשבים כבית אחד ולא כשני בתים, כיון שלחדר הפנימי אין חצר [ויש לעיין אם כוננתו גם כשיש לחדר הפנימי יציאה אחרת שלא דרך החצר].

[משנ"ב ס"ק קו]

א'פלו מ'שהג'⁸⁷.

(87) ומבוי שהוא רחב סמוך לפתחו ואחר כך הוא מתקצר לפחות מד' אמות, באופן שאם נדון על המקום שסמוך לפתחו שעדיין לא נתקצר יהיה רחבו יותר על אורכו, ואם נדון על כל אורך המבוי יחד יהיה אורכו יותר על רחבו, כתב החזו"א (א"ח סי' סה ס"ק עא) שכל המבוי נדון כאחד, ונחשב שאורכו יותר על רחבו.

ואם היו כותלי המבוי נמוכים, וחקק בר' אמות הסמוכות לפתח המבוי על פני כל רחבו כדי להגביהו ל' טפחים, ורחבו הוא יותר מד' אמות, אם שאר המבוי גבוה מ' טפחים, הריהו מצטרף לדין אורכו יותר על רחבו, אף על פי שאין הקרקע של ב' החלקים בגובה שווה, אבל אם שאר המבוי נמוך מ' טפחים והוא כשר רק מדין חורי רשות היחיד, הסתפק שם אם יש לצרפו לשיעור אורכו יותר על רחבו.

עוד הוסיף לענין חקק, שאין צריך שיהיו בתים וחצרות פתוחים למקום שחקק, אלא אפילו אם הם פתוחים לשאר המבוי מועיל, אם מקום זה אינו נמוך מ' טפחים.

[משנ"ב שם]

ז'ארכו מ'קרי ד'ר'פ' כניסתו למבוי, ומה ש'אינו ד'ר'פ' כניסתו מ'קרי ד'ר'פ'⁸⁸.